Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Særtryk.

Den Arenfeldtske Begravelse i Rosmus Kirke.

Af cand. mag. Leo Wad.

I 1579 bortmageskiftede Kong Frederik d. 2. det Jordegods, der kom til at udgøre Hovedgaarden Rugaard, til Hans Axelsen Arenfeldt til Palsgaard, som i Slutningen af det 16. Aarhundrede opførte Rugaards statelige Hovedbygning. Han døde 1611, og Gaarden gik over til Sønnen, Mogens Arenfeldt, der døde 1671. Hans Søn, Hans Arenfeldt, solgte i 1682 Rugaard til sin Fætter, den berygtede Heksejæger Jørgen Arenfeldt, Søn af Axel Arenfeldt til Basnæs, der var en Søn af den ovenfor nævnte Hans Axelsen Arenfeldt til Rugaard. Jørgen Arenfeldt solgte i 1707 Rugaard til sin Søn, Axel Arenfeldt, hvis Kreditorer fratog ham den i 1731 og solgte den i 1737[1]).

Denne stolte Adelsslægt, der i over halvandet hundrede Aar ejede Rugaard, lod indrette en Begra-

[1]) Om Rugaard se Trap: Danmark, 4. Udg., VI, 645; Danske Atlas IV (Kbhv. 1768), 341; K. Hansen: Danske Ridderborge, Kbhv. 1832, 147; F. Richardt og T. A. Becker: Prospekter af danske Herregaarde, 5. Bind (Kbhv. 1851); S. Nygård: Rugaard i Danske Herregaarde ved 1920, III, 467; Nordisk Billed-Magazin 1877, 2. Kvart., 177—80; Aarhus Stiftstidendes Søndagstillæg 1. Marts 1936. Om Slægten Arenfeldt se Danmarks Adels Aarbog X, 15, 543; XIV, 499; XVIII, 551; XXIII, 491; XXVIII, 568; XL, 550; LI, 276.

velse i en Gravhvælvning under Koret i Rosmus Kirke[1]), hvor følgende vides at være blevet begravet:

Fru Anne Marsvin, Hans Axelsen Arenfeldts, til Rugaard, † 11. December 1610 paa Rugaard, Mogens Arenfeldt til Rugaard, † 4. November 1671 paa Rugaard, Fru Else Bülow, Mogens Arenfeldts, til Rugaard, † 16. Maj 1635 paa Rugaard, Fru Marie Ulfeldt, Axel Arenfeldts, til Basnæs, begravet 16. April 1694, Jakob Arenfeldt til Jensgaard, † 21. Marts 1696 paa Skaarupgaard og begravet 6. April[2]).

I denne Begravelse har man hidtil savnet Rugaards Bygherre, Hans Axelsen Arenfeldt, † 19. August 1611[3]), men efter at man velvilligst har ladet mig faa Adgang til Hyllested-Rosmus Sognekalds Arkiv, er det lykkedes mig at kunne oplyse, at ogsaa han er blevet stedet til Hvile i Rosmus Kirke,

---

1) Om Rosmus Kirke se Trap: Danmark, 4. Udg., VI, 644; Danske Atlas IV (Kbhv. 1768), 299; H. Storck: Grenaa Egnens Kridtstenskirker, Kbhv. 1896, 8.

2) D. A. A. X, 17; X, 25; X, 25; X, 18; X, 18. — At der er hengaaet over 14 Dage mellem Jakob Arenfeldts Død og Begravelse er langtfra noget usædvanligt Tilfælde paa den Tid. Thi medens det i den katolske Tid og saaledes endnu i det 16. Aarhundredes første Halvdel synes at have været det almindelige at jorde Ligene Dagen efter Dødens Indtræden, begynder Adelen i sidste Halvdel af Aarhundredet at opsætte Begravelsen i længere Tid, og trods gentagne Forbud antog denne Mani uhyrlige Former. Der er saaledes efter Midten af det 17. Aarhundrede Eksempler paa, at Lig af adelige Personer har henstaaet ujordede over $1^1/_2$ Aar. Se herom Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede, 4. Udg., XIV, 77. Fru Marie Ulfeldt er altsaa Jørgen Arenfeldts Moder. Hun var Datter af Jakob Ulfeldt til Kogsbølle og Birgitte Brockenhuus og Søster til Rigshovmester Corfitz Ulfeldt. Jakob Arenfeldt er Jørgen Arenfeldts Broder.

3) D. A. A. X, 17.

ligesom det ogsaa herfra og andet Steds fra er mig muligt at kunne fremskaffe en Del lidt udførligere Oplysninger end de gængse vedrørende Begravelsen.

Mandag den 25. April 1864, Kl. 10 fandt en Synsforretning Sted ved Rosmus Kirke. Koret var skredet ud af Stilling, dets Apsis, der havde betydelige Revner, havde endvidere skilt sig fra Korets Endegavl. Korets søndre Mur var ligeledes revnet, den nordre, der var skjult af Sakristiet[1]), var kun forsvarlig derved, at den støttedes af dette. Synet skønnede derfor, at en Ombygning af hele Koret vilde være nødvendig, og at det vilde være forbundet med Fare, om Arbejdet blev udsat i længere Tid[2]).

I Overensstemmelse med de af Synet trufne Bestemmelser lod Kirkens Ejer, daværende Jægermester, senere Kammerherre, Hofjægermester P. P. C. F. Mourier-Petersen til Rugaard et nyt Kor opføre med takket Gavl i Stil med Taarnets og Skibets takkede Gavle, men uden Apsis og Sakristi. Nogle paa det oprindelige Kors nordlige og sydlige Mur tilbageblevne Rester af et under Taget paa saavel Koret som Skibet løbende Arkadegalleri indsattes i det nye Kors Gavl.

Nye Jernvinduer indsattes baade i den nordre og søndre Side, et nyt Alter rejstes, hvori indsattes det gamle Maleri forestillende Nadveren. Gulvet sænkedes, Ligene fra Begravelsen under Koret udførtes og begravedes paa Kirkegaarden, Begravelsen udfyldtes

---

1) Det nævnes ikke i Trap 4. Udg., at det gamle Kor har haft Sakristi.

2) Rosmus Kirkeprotokol (autoriseret den 4. Juni 1862), 10.

og Aabningen tilmuredes (i Henhold til Lov af 19. Februar 1861, § 9)[1]).

Pastor Adrian Brøndlund Pontoppidan, f. d. 8. April 1808 i Skjoldborg Præstegaard, † som Sognepræst til Hyllested og Rosmus d. 15. Januar 1870, har i en Beretning om Ligenes Udførelse optegnet adskillige interessante Enkeltheder. Beretningen skal gengives uden Ændringer i Ortografien og kun med nogle Forandringer i Interpunktionen:[2])

[1]) En at mine Meddelere, Husejer Peder Robdrup af Ny Balle, f. 1850, der som lille Dreng sammen med sin Bedfader har aflagt Besøg i Gravkælderen, fortæller, at denne var et skummelt, hvælvet Rum med Stengulv og kalkede Vægge. Fra et eller to Huller i Sydmuren kastedes der et svagt Lys over flere Kister, der stod opstillet baade langs Nord-, Syd- og Østvæggen, og hvis Laag stod paa Klem. I en Krog stod en meterhøj Menneskefigur, udskaaret i sort Egetræ. I Stengangen foran Korbuen var der en Lem, hvorfra en Stentrappe førte ned i Gravkælderen. Bag Lemmen, ind mod Koret, laa den Ligsten, der nu overhugget i to Dele findes liggende foran Kirkedøren. Den har maalt en Længde af ca. 142 cm og en Bredde af ca. 90 cm. Paa den stærkt slidte Flade ses i Midten udhugget et Billede af den opstandne Kristus med Sejrsfanen i venstre Haand og med højre Haand løftet. Ved sin venstre Side har han en siddende Vagt, der har Hovedet hvilende i højre Haand, ved sin højre Side en staaende (jfr. Math. 28, 4). I Stenens venstre Hjørne foroven Mathæus' Symbol (Mennesket), i højre Markus' (Løven), forneden i venstre Hjørne Johannes' Symbol (Ørnen) og i højre Hjørne mangler Lucas' Symbol (Oksen), idet Stenen her er meget beskadiget. Mellem de to nederste Symboler et delvis udvisket Skjold. Der findes ingen Spor af Indskrift. Materialet er iflg. en fra Stenhuggermester Øvlesen af Grenaa indhentet Erklæring Ølandssten.

[2]) Hyllested og Rosmus Kaldsbog 1. Afd. (paabegyndt 1844), 32. — Fru Ane Marie Haxen Sørensen af Rosmus, f. 1855, var som Barn til Stede, da Kisterne udførtes. Hun fortæller, at de stod opstillet i Række paa Midtergangen i Kirken, og at Præsten gik og rodede i dem. Fru Haxen Sørensen bekræfter endvidere, at Ligstenen før Ombygningen fandtes beliggende paa det af Peder Robdrup angivne Sted.

„1864 d. 28. Juni blev Kisterne med Ligene af fordums Eiere af Rugaard optagne af Kjælderhvælvingen under Choret i Rosmus Kirke, da dette Chor revnede i Hvælvingerne og blev udsat til Ombygning, og Kjælderen skulde fyldes. Der fandtes Lev-

Rosmus Kirke.

ninger af flere Kister, men kun 5 kunne optages og udføres nogenlunde hele og bleve nedsatte i een stor Grav paa den nordre Side af Kirkegaarden, omtrent lige for Choret og omtrent 14 Skridt fra det nordre Steendige. Naar nævnedes ovenfor, at 5 Kister vare nogenlunde hele, saa menes dermed den indre Fyrrekiste, de ydre Eegekister faldt sammen ved Berørelsen. Mogens Arnfelds ydre Egekiste var bedst bevaret, men skildtes dog ad, inden den kunne komme ud af Kirken. Mogens Arnfeld har vistnok været balsameret — han laae temmelig heel — Huden var haard og bruun, omtrent som Saalelæder, Haar og Skjæg var vel bevaret, og paa Hovedet havde han en

fiin Fløiels Calot og var indsvøbt i et uldent Tæppe, hviid med brune Striber, der var vel bevaret og endnu meget stærkt. Han laae paa og var dækket af Brocades Dyner, der vare fyldte med Humle[1]). Paa hans Kiste var en Plade med følgende Indskrivt:

Her wnder hviler ærlig oc welbiurdig Mand, Mogens Arnfeld til Rugaard, Kong. May. Leensmand ofver Mariagers Kloster, Gouverneur udi Flecherøe i Norge, siden Slotsherre ofver Halds Slot og Schifvehus, sampt Kong. May. welbestalter Oberste Leuitenant ofver Adelens Heste udi Jylland, som blef fød paa hans Fæderne Gaard Anno 1604 den 13. Juli, døde der sammesteds Anno 1671 d. 4. Novemb. udi hans Alders 68. Aar, hvis Sjæl Gud nu hafver i sin Forvaring og Gemme.

NB. Han var en Søn af den efterfølgende Hans Axelsen.

Paa en anden Kiste fandtes en Plade over Hans Axelsen Arnfeld, som skal have bygget Rugaards Hovedbygning, ligesom han var den første adelige

---

1) Ifølge Folketroen sikrede Humle og Hørfrø mod, at de døde gik igen. Se herom Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede, 4. Udg., XIV, 145, 195. — Om dette Spørgsmaal har Godsejer Estrup til Skaføgaard været saa elskværdig at oplyse følgende: „„De gamle“ lagde Humle omkring Ligene, fordi Humlen virker som en Balsamering. Ligene „mumificeres“ paa en billig og ikke anstødelig Maade. Humle fandtes i enhver ordentlig Husholdning og paa enhver Aarstid. Den Fremgangsmaade anvendtes naturligvis fortrinsvis, hvor Liget skulde staa længe „oven Jorden“, skulde transporteres, hensættes i „aaben Begravelse“ o. lign. Selv hvor Døden indtraadte i den varmeste Sommertid modvirkede Humlen Opløsningen. Sandsynligvis har „de gamle“ tillagt Humlen ogsaa desinficerende Virkning, hvor Døden skyldes Smitsot, og antagelig af samme Grund finder man oftere Enebærkviste (Datidens højt ansete Desinfektionsmiddel) nedlagte i Kisterne“.

Eier — forhen havde det været Kloster Gods og siden kongelig Eiendom — see Traps Statis[tis]ke Topogr. Beskrivelse af Danmark. — Inskriptionen lyder saaledes:

Her wnder hviler erlig och welbiurdige Mandt, Hans Axelsen thil Rudgardt, Woergardt, Palsgardt och Knifholt, som Gudt nadelig hedenkallit af denne elendige Werden och thil sit evige Rige och Salighedt pa hans Gardt Rugardt den 19. Augustii Ar 1611 udi hans Alders Ar 68, och haffver Gudt begavfvit hannem med hans keire salige Høstru, Frue Anne Marsvin, 13 Børn, aff hvilcke di 11 leffver indnu. Gudt almecthigste giffve hanem med alle thro Christene en gledelig och erfuldt Opstandelse paa den iderste [1]) Domedagh.

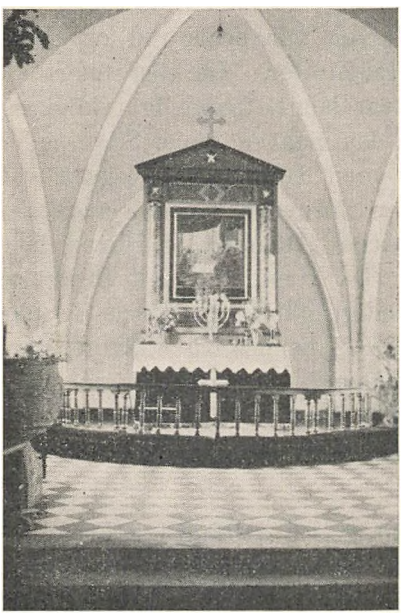

Koret i Rosmus Kirke.

---

[1]) Eksempel paa den sproglige Ejendommelighed, der gør sig gældende paa Mols og i Sønder Dyrsland, hvor de rundede Vokaler [ø], [ö], [y] bliver til de tilsvarende urundede [e], [æ] og [i], jfr. Valdemar Bennike og Marius Kri-

En 3. Kiste indesluttede Hans Axelsen Arenfelds Gemalinde, Frue Anne Marsvin. Hun var indsvøbt i en figureret høirød Brocades Kaabe, der endnu var stærk og kunne endnu trækkes sammen paa en Løbe-Snor om Halsen. Paa Hovedet havde hun en Brocades Hue, bunden om Hovedet med Lidser, der var hel og ufortæret — Farven var deels rød og deels blaae, besat med Metal-Zirater. Da den toges af, faldt Haaret ud, som var langt, temmelig fyldigt og af Farve guult. Hun laa paa en blaae Silke- eller Brocades Dyne, fyldt med Humle, som ogsaa var ganske heel. Liget var forøvrigt næsten ganske i Forraadnelse — kun Arme, Hænder og Hoved laae endnu temmelig hele. Da Hænderne ved Berørelse gik itu, vare de indvendige ganske røde, saa de saae ud som de vare blodige. I hendes Kiste fandtes Skelettet af et lille Hundehoved — maaske af en kjær Skjødehund, som Hendes Naade end ikke ville undvære i Graven. Paa hendes Kiste laae en Plade med følgende Inskription:

Her under hviller erlig och velbiurdige Frue, salig Frue Anne Marsvin, Hans Axelsens, til Rudgardt, der di hafde lefvit thilsamen med hverander udi 22 Ar, och Gudt hafde begafvit denem med 13 Børn, af hvilcke di 11 lefver indnu efter hinde, di 2 er hos Herren, och kallit Gud almegtigte hinde paa Rudgart den 11. Dag Decembris Ar 16[10], wdi hindis Alder

---

stensen: Kort over de danske Folkemaal, Kbhv. 1898, 57. — Da Præsten ikke har skrevet ganske nøjagtigt af, har jeg ved Gengivelsen af denne og den følgende Indskrift rettet Ortografien efter de p. 17 omtalte paa Rugaard opbevarede Inskriptionsplader.

41 Aar. Gud almegtigte giffve hende med alle tro Christen en ærefuld och gledelig Opstandelse[1])".

Naar Præstens Beretning kun drejer sig om Ligene af Hans Axelsen Arenfeldt, dennes Hustru Fru Anne Marsvin og Mogens Arenfeldt, beror dette sandsynligvis paa, at Inskriptionspladerne paa de andre Kister i Tidens Løb er forsvundet, hvis der overhovedet har været Plader paa alle Kisterne, men Præstens Bemærkning om, at der var Levninger af flere Kister, af hvilke kun 5 var hele, kunde give Anledning til at formode, at der var blevet begravet endnu flere end de 6 p. 6 omtalte. I Tiden fra 1684—1717 incl. (det Aar, da Jørgen Arenfeldt døde) oplyser Ministerialbogen kun, at de p. 6 omtalte, Fru Marie Ulfeldt og Jakob Arenfeldt, er blevet begravet i Kirken. I Tiden før 1684 kan man imidlertid af Hyllested-Rosmus Ministerialbog ikke faa Oplysninger herom, da den først begynder dette Aar, og der ikke findes Kirkeregnskaber fra Rosmus Sogn opbevaret[2]).

---

[1]) En af mine Meddelere, Peder Høg af Rosmus Mark, f. 1857, der fra 1906 og den følgende Snes Aar har været Graver ved Rosmus Kirke, fortæller, at han, da han i 1915 var i Færd med at grave en Grav paa Kirkegaarden, (Afd. E., Gravskifte Nr. 13, c), stødte paa Levninger af ca. 3 Kister med Lig, hvoraf det ene havde et brækket Ben, der var et Par Tommer kortere end det andet, idet de to Benstumper var groet sammen over hinanden. Kisternes Beslag ovenpaa var af tyndt Messing med Forsiringer, Haandtagene var af Jærn, belagt med Messing. Det i Præstens Beretning omtalte velbevarede og stærke Tæppe, hvori Liget af Mogens Arenfeldt var indsvøbt, havde Graveren ligeledes bemærket. Han udtaler, at dette Tæppe, der var hvidt og uldent, var ca. 1 cm tykt, usædvanlig stærkt og ikke raaddent.

[2]) For forskellige Oplysninger bl. a. fra Kirkebøgerne skylder jeg Landsarkivar, cand. mag. Sv. Aakjær, Viborg, megen Tak. Hofjægermester P. P. V. A. Mourier-Petersen til Rugaard og Godsejer J. F. Arenfeldt til Sæbygaard har været

Om Hexejægeren Jørgen Arenfeldt[1]) til Rugaard vides det, at han i 1704 lod indrette en Begravelse i Fuglslev Kirke, hvor han († 1717), hans anden Hustru Fru Ellen Christine Below († 1724), Jomfru Nille el. Nelle Margrethe (hed Mette Margrethe) Arenfeldt († 1717), Datter af Jørgen Arenfeldts Søn, Axel Arenfeldt, Fru Marie Margrethe (Trap: Margrethe Marie) Arenfeldt († 1716), Datter af Jørgen Arenfeldt og gift med Major Carl Gustav von Drewitz og Jomfru Sophia Below († 1709), Fru Ellen Christine Belows Søster, stedtes til Hvile[2]).

---

saa venlige at oplyse mig om, at de ikke er i Besiddelse af ældre Arkivalier fra Rugaard eller andre Oplysninger om den Arenfeldtske Slægt paa Rugaard. Et Rygte vilde vide, at der skulde findes noget paa Koldinghus og i Ebeltoft Raadstuearkiv, men det har intet haft paa sig.

1) Om Jørgen Arenfeldts Hexeprocesser m. v. se R. Hübertz: Aktstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus II (Kbhv. 1845), 255; Severin Kjær: Erik Grubbe til Tjele og hans tre Døtre, Kbhv. 1904, 159.

2) Om den Arenfeldtske Begravelse i Fuglslev Kirke se Danske Atlas IV (Kbhv. 1768), 303, Trap: Danmark, 3. Udg., IV, 988, 4. Udg., VI, 651; Severin Kjær, Erik Grubbe, etc., 227.

I Traps 3. Udg. oplyses det, at Jørgen Arenfeldts Vaaben, hans og hans Hustrus Brystbilleder ogsaa har været anbragt i Rosmus Kirkes Kor. Dette burde, saafremt det er rigtigt, have været medtaget i 4. Udg., ligesom det ogsaa er en Fejl, naar der i 4. Udg. staar, at Begravelsen i Fuglslev Kirke er sløjfet. Kirkeværgen i Fuglslev, Gaardejer Peter Andreasen, har nemlig været saa venlig at oplyse mig om, at de 5 Kister med Lig stadig staar under Korets Gulv, men Aabningen er blot tilmuret (omkr. 1900).

Da jeg senere agter at behandle den Arenfeldtske Begravelse i Fuglslev Kirke, der frembyder flere interessante, men vanskelige Problemer og, saafremt Tilladelse opnaas, har til Hensigt at foretage en Undersøgelse af Gravkammeret og lade Ligene fotografere, skal jeg paa dette Sted ikke komme nærmere ind derpaa, men dog lige benytte Lejligheden til at efterlyse de i Indledningen til D. A. A. X omtalte Malerier af Jørgen Arenfeldt og Fru Ellen Christine Below, der omkr. 1892 bortsolgtes ved Auktion i et Dødsbo, og som siden har været forsvundet.

Spørgsmaalet melder sig saa, hvor Jørgen Arenfeldts første Hustru, Fru Anne Marie Grubbe, der var Datter af Erik Grubbe til Tjele og Søster til den gennem St. St. Blichers, H. C. Andersens og J. P. Jacobsens Fortællinger berømte Marie Grubbe, og som først havde været gift med Stygge Høeg til Gjorslev, ligger begravet[1]). Severin Kjær udtaler sig med Forsigtighed herom: „Men hverken Fru Annes Dødsdag eller Dødsaar kan opgives, ligesom det heller ej kan paavises, hvor hun blev jordet. Det er dog efter alt at dømme troligt, at hun er død i Aarene om ved 1680 og stedet til Hvile i Rosmus Kirke i Sønder Djursland[2])".

Med Hensyn til, hvor hun er blevet begravet, frembyder dette ikke saa store Vanskeligheder for mig ud fra den Kendsgerning, at Begravelsen stadig er blevet benyttet efter hendes Død, idet jo baade Fru Marie Ulfeldt og Jakob Arenfeldt er blevet begravet her i henholdsvis 1694 og 1696. Endvidere maa man jo ogsaa huske paa, at det først var i 1704 at Jørgen Arenfeldt lod indrette den i det foregaaende omtalte Begravelse i Fuglslev Kirke, hvorfor det, selv om der ikke kan føres noget Bevis herfor, efter mit Skøn ikke alene maa anses som troligt, men til-

---

1) Hendes Liv findes omhyggeligt fortalt i Severin Kjær: Erik Grubbe, etc., 123. — Det kunde maaske her være paa sin Plads at gøre opmærksom paa, at der hersker en kedelig Uoverensstemmelse mellem D. A. A. og Severin Kjær angaaende Jørgen Arenfeldts Børn. Adelsaarbogen opfører Axel som Søn af 1. Ægteskab, Laurids, Mogens, Anne Marie Grubbe, Marie Margrethe, Elisabeth Sophie, Hilleborg Holck og Elisabeth Cathrine som Børn af 2. Ægteskab, medens Severin Kjær foruden Axel opfører Laurids, Mogens og Anne Marie Grubbe som Børn af 1. Ægteskab.

2) Severin Kjær: Erik Grubbe, etc., 220.

lige betragtes som givet, at hun maa være blevet begravet i Slægtens gamle Familiebegravelse i Rosmus Kirke, og at hendes Støv nu hviler paa Kirkegaarden tillige med Støvet af de andre Arenfeldter, der 1864 formentes deres Hvilested.

Endelig kan der være en Sandsynlighed for, at endnu 4 Medlemmer af den Arenfeldtske Slægt er blevet begravet i Rosmus Kirke, nemlig: 2 Børn af Hans Axelsen Arenfeldt og Fru Anne Marsvin, hvilke 2 Børn begge døde inden Moderens og Faderens Død i henholdsvis 1610 og 1611 indtraf (det ene Christoffer, døde 9. September 1598, ikke halvandet Aar gammelt[1]), det andet nævnes ikke i D. A. A.)[2]), Mogens Arenfeldt og Fru Else Bülows Datter, Anne, f. i Maj 1635 og død ung[3]), samt Jørgen Arenfeldts Søn, Laurids, om hvem det vides, at han 1701 kom paa Ridderakademiet i København og døde som lille[4]).

Der vil dog næppe kunne føres noget Bevis for eller imod af Mangel paa tilstrækkeligt Kildemateriale, og da hverken Pastor Pontoppidan eller mine Meddelere[5]) nøjagtigt kan oplyse, hvor mange Kister der var, lige saa lidt som jeg kan faa opklaret, om der var Børnekister imellem eller Levninger af saadanne, kan man heller ikke ad denne Vej drage Slut-

---

1) D. A. A. X, 24.

2) Adelsaarbogen opfører 12 Børn efter Hans Axelsen Arenfeldt og Fru Anne Marsvin. Der var i Virkeligheden 13, se Teksten fra Inskriptionspladerne p. 11—13.

3) D. A. A. X, 25.

4) D. A. A. X, 21.

5) Jeg skylder en ganske særlig Tak til mine interesserede Meddelere, Fru Ane Marie Haxen Sørensen, Rosmus, fhv. Graver P. Høg, Rosmus Mark og Husejer P. Robdrup, Ny Balle.

ninger desangaaende. Dette Spørgsmaal staar altsaa stadig hen, men ud fra det Materiale, der har været stillet til min Raadighed, anser jeg det for usandsynligt, at der kan være blevet begravet flere end ialt 11 Lig i Kirken. Med fuldkommen Sikkerhed ved vi kun, at der er begravet 6.

Under mine Undersøgelser har jeg ofte maattet tage min Tilflugt til Rugaard, hvor jeg har faaet uhindret Adgang til at undersøge alt, hvad der dèr findes opbevaret hidrørende fra den Arenfeldtske Begravelse, for hvilket jeg er Hofjægermester og Hofjægermesterinde Mourier-Petersen megen Tak skyldig. De Kistebeslag, der findes opbevaret, gav imidlertid ikke noget nyt, men bekræftede, hvad jeg i Forvejen vidste. Der fandtes Inskriptionspladerne fra Hans Axelsen Arenfeldts og Fru Anne Marsvins Kister. De er firkantede og maaler en Længde af henholdsvis $39^1/_2$ og 37 cm, en Bredde af henholdsvis $19^1/_2$ og $18^3/_4$ cm. Pladen over Fru Anne Marsvin er itubrudt. Metallet er Messing. Om Inskriptionen, hvortil er anvendt store latinske Bogstaver, løber en Laurbærkrans. En Plade til, ligeledes med Inskription, beror ogsaa paa Rugaard, men er desværre for Øjeblikket bortkommet. Desuden findes der paa Rugaard 5 Adelsvaabener, der har siddet paa Kister. Blandt disse er Arenfeldternes Vaaben det største, ca. 57 cm langt og ca. 41 cm bredt. Metallet er Messing. Et Bülowvaaben og et Grubbevaaben, der begge er lige store, ca. 24 cm brede og ca. 21 cm lange, og som begge er af Bly eller Tin, maa betragtes som hørende sammen. De er fra Else Bülows Kiste.

Hun var nemlig en Datter af Joachim Bülow og Else Grubbe Eilersdatter[1]).

Af de to sidste Vaabener er det ene Slægten Skeels Vaaben, der er godt 20 cm langt og ca. 15 cm bredt. Metallet er Messing. Paa Bagsiden er der Tøjstumper fra Kisten[2]). Dette Vaaben er fra Hans Axelsen Arenfeldts Kiste, idet han var en Søn af Axel Nielsen Arenfeldt til Palsgaard og Fru Anne Skeel Hansdatter[3]). Det andet Vaaben er Gyldenstiernernes. Det er godt 16 cm langt og ca. 15 cm bredt. Metallet er Messing. Dette Vaaben er fra Fru Anne Marsvins Kiste, idet hun var en Datter af Jørgen Marsvin til Dybæk og Fru Karen Gyldenstierne Ottesdatter[4]).

Blandt de øvrige Beslag, der opbevares paa Rugaard, findes et Messingkors godt 55 cm langt og ca. 30 cm bredt. Foroven I. N. R. I. og forneden et Dødningehoved med Ben overkors. Endvidere 5 Englefigurer af Bly eller Tin, 13—14 cm høje og 8—9 cm brede.

---

1) At hun er Datter af Joachim Bülow og Else Grubbe Eilersdatter fremgaar ikke af D. A. A. X, 25 (Arenfeldt), hvor hun blot nævnes Else Bülow Jokumsdatter (Familien Bülows fuldstændige Stamtavle findes ikke i D. A. A.). At det imidlertid maa være Tilfældet, fremgaar, naar man sammenligner de Oplysninger, der her gives, med Oplysningerne om Joachim Bülow i Familienbuch der von Bülow durch Paul von Bülow, Berlin 1858, I, 44, i Wegener: Historiske Efterretninger om Abrahamstrup Gaard, Kbhv. 1855, I, 118, i Bricka: Dansk biografisk Lexikon III, 289 og i Artiklen om Bülowslægten i Salmonsens Konversationsleksikon, 2. Udg.

2) Om Ligkisters Beklædning med Fløjl og Klæde og om deres hele Udstyr se Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede, 4. Udg., XIV, 139.

3) D. A. A. X, 17.

4) D. A. A. XXI, 278.

Endelig 2 Blyornamenter ca. 21 cm høje og brede, hvoraf det ene forestiller Apostelen Johannes siddende i Færd med at skrive paa en Tavle, der holdes med venstre Haand og støttes paa Skødet. Han har langt Haar og Skæg. Ved hans Side Ørnen, der er hans Symbol. Det andet forestiller Apostelen Lukas siddende paa en Okse, der er hans Symbol. Paa Skødet har han en Bog, der holdes med venstre Haand, medens den højre Haand fatter om en Pen.

Resten af Beslagene er af tyndt Messing og mest prydet med Blomsterornamenter. Et stærkt beskadiget Kristusmonogram (I. H. S.) er af Bly eller Tin.

Foruden disse Beslag findes der paa Rugaard i den store Korridor paa 1. Sal ophængt 8 Trætavler med farvelagte Vaabenskjolde. Det er Jørgen Arenfeldts og Fru Ellen Christine Belows Aner: Arenfeldt, Marsvin, Ulfeldt, Brockenhuus og Below, Lange (Munk), Kaas, Høeg (Banner)[1]). Trætavlerne, hvorpaa Vaabenerne er malet, har en Bredde af ca. 70 cm og en Længde af ca. 80 cm. Angaaende Spørgsmaalet om, hvor disse Vaabentavler hidrører fra, tør jeg paa nærværende Tidspunkt ikke udtale mig med Sikkerhed. Muligvis stammer de fra Rosmus Kirke (jfr. Trap: Danmark, 3. Udg., IV, 988). Jeg skal blot her meddele, at Ørnene paa det Arenfeldtske Vaaben *ikke* er forsynede med Kløer (jfr. D. A. A. X, 16).

---

[1]) For en Række heraldiske Oplysninger skylder jeg Statsministeriets Konsulent i heraldiske Spørgsmaal, Arkivar i Rigsarkivet P. B. Grandjean og Legationsraad P. von Reitzel megen Tak. — For mange forskellige Oplysninger og gode Raad, beder jeg Godsejer, cand. theol. J. Estrup, Bibliotekar, Dr. phil. V. J. von Holstein-Rathlou og Bibliotekar, cand. mag. E. Haugsted modtage min bedste Tak.

Desværre har mangt og meget i min Undersøgelse givet et negativt Resultat, bl. a. har det ikke været mig muligt at føre et Bevis for, at Anne Marie Grubbe er blevet begravet i Rosmus Kirke[1]), men jeg haaber til Trods herfor og til Trods for de Mangler, der iøvrigt klæber ved mit Arbejde i det hele, at de fremkomne Oplysninger ikke maa være forgæves, men i al Beskedenhed bidrage til at vække Interesse for denne i flere Henseender saa mærkelige Adelsslægts Skæbne, som det her vil føre for vidt at komme nærmere ind paa.

Til Slut kun et Par Ord: Den Ligsten, der fordum havde sin Plads i Kirken, ligger nu sønderhugget foran Kirkens Dør, hvor den er blevet saa medtaget, at den ikke vil kunne restaureres. Det vilde være ønskeligt, om den nulevende Slægt søgte at genoprette, hvad et tidligere Slægtled forbrød ved at tilvejebringe Midler til i Kirkens Kor at lade opsætte en beskeden Tavle til Minde om dem, hvis Gravfred man krænkede ved at berøve dem deres sidste Hvilested.

---

[1]) Da jeg paa Rugaard blandt Kistebeslagene fandt Grubbevaabenet, troede jeg straks i første Øjeblik at have fundet Beviset herfor, men efter nærmere Undersøgelse viste det sig, at det hidrørte fra Else Bülows Kiste, se p. 17—18.